

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.I.21.634/2015/7. szám

A tanács tagjai: Dr. Orosz Árpád a tanács elnöke
Dr. Cseh Attila előadó bíró
Dr. Kiss Gábor bíró

A felperes

A felperes képviselője: Juhász Társas Ügyvédi Iroda,
ügyintéző: Dr. Juhász István
ügyvéd

Az alperes

Az alperes képviselője: Dr. Farkas József ügyvéd

A per tárgya: Végrendelet érvénytelenségének
megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: Alperes

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma: Gyulai
Törvényszék 9.Pf.25.674/2014/11.

Az elsőfokú bíróság és a határozat száma: Szeghalmi Járásbíróság
1.P.20.058/2013/55.

Rendelkező rész

A Kúria a Gyulai Törvényszék 9.Pf.25.674/2014/11. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 30.000 (Harmincezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt 102.000 (Százkétezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A peres felek testvérek, törvényes örökösei az elhunyt örökhagyónak.

- [2] Az örökhagyó kérésére unokája - az alperes fia, ifj. P. L. - 2010. augusztus 12-én írásbeli magánvégrendeletet készített, amelyben az örökhagyó kizárólagos örököséként az alperest nevezte meg.
- [3] Ezt követően az örökhagyó megbízásából dr. H. P. ügyvéd 2011. július 21-én újabb írásbeli magánvégrendeletet (a továbbiakban: perbeli végrendelet) készített, amelyen T. Zs.-né névaláírás, H. E. és H. E.-né mint végrendeleti tanúk aláírása és az okiratot szerkesztő ügyvéd ellenjegyzése található. E végrendeletében az örökhagyó a lakóházának és a szántó művelési ágú ingatlanának kizárólagos örökösévé az alperest tette, egyúttal a felperest kizárta az öröklésből akként, hogy: „A kötelesrészre is kiterjedő hatállyal is kizárom az örökségből, őt a PTK. 662. szakasz és 663. szakasz (1) bek. a) pontja alapján - érdemtelenség miatt - kitagadom, mert nem teljesíti velem szemben a Családjogi Törvény 75. szakasz (2) bek.-ben írt kötelezettségét”.
- [4] A hagyatékot dr. H. T. közjegyző a 2013. március 6-án kelt 52.019/Ü/91/2013/4. számú hagyatékátadó végzésével ideiglenes hatállyal az alperesnek adta át.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [5] A felperes módosított keresetében a perbeli végrendelet érvénytelenségének megállapítását kérte. Hivatkozott arra, hogy az okiratot nem az örökhagyó írta alá, és hogy az örökhagyó a szellemi képességeit érintő betegsége folytán végrendelkezési képességgel nem rendelkezett. Vitatta továbbá, hogy a végrendeletben a tartási kötelezettség megsértésére alapított kitagadási ok fennállt volna. A végrendelet aláírását illetően a keresetleveléhez csatolt, általa beszerzett magánszakvélemény megállapításaira hivatkozott.
- [6] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

- [7] Az elsőfokú bíróság a perbeli végrendelet kitagadásra vonatkozó részének érvénytelenségét megállapította, ezt meghaladóan a kereset elutasította.
- [8] Ítélete indokolásában kifejtette, hogy elsődlegesen a perbeli végrendelet örökhagyó általi aláírását vizsgálta. A felperes által csatolt magánszakvélemény és a perben beszerzett és kiegészített szakvélemény megállapításaival szemben az okiratszerkesztő ügyvéd és a végrendeleti tanúk perbeli tanúvallomása alapján azt állapította meg, hogy az aláírás az örökhagyótól származik. A perben beszerzett szakvélemény megállapításait önellentmondásokra épülőnek, logikailag tévesnek minősítette, tekintettel arra, hogy a szakértő a feltárt általános és különös sajátosságok alapján a végrendeleten és az összehasonlító mintákon lévő aláírások egyezőségének túlsúlyát állapította meg, végkövetkeztetésében azonban ezeket figyelmen kívül hagyva jutott arra a megállapításra, hogy az aláírás nem az örökhagyótól származik.

- [9] Az elsőfokú bíróság az örökhagyó házi orvosainak tanúvallomása alapján nem ítélte bizonyítottnak a felperesnek azt az állítását, miszerint az örökhagyó a végintézkedés megtételekor nem rendelkezett az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel.
- [10] A kitagadásra vonatkozó rendelkezéssel összefüggésben az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a végrendelet a Ptk. egyes törvényhelyeire utal, de csak általánosságban tartalmaz hivatkozást érdemtelenségre, a Csjt. 75.§ (2) bekezdésében foglalt kötelezettség nem teljesítése pedig akkor sem lehetett volna kitagadási ok, ha azt a végrendelet kifejezetten tartalmazta volna. A tanúk vallomása alapján megállapította, hogy valójában az örökhagyó nem az őt terhelő tartási kötelezettség megsértése miatt akarta kitagadni a felperest, hanem azért, mert vele a kapcsolatot nem tartotta.
- [11] Az ítélettel szemben a felperes nyújtott be fellebbezést, amelyben annak megváltoztatását kérte a keresete szerint.
- [12] Hivatkozott arra: A beszerzett alapszakvélemény egyértelműen megállapította, hogy a végrendeleti aláírás nem az örökhagyótól származik. Az utóbb beszerzett, 1994. évi közjegyzői okiratba foglalt öröklési szerződésen lévő aláírásnak a kiegészítő szakvélemény szerinti örökhagyótól való származása a perbeli jogvita szempontjából jelentőséggel nem bír, az e kiegészítésre irányult kirendelés nem az ügy megítélése szempontjából lényeges körülményre irányult. A perindítást megelőzően beszerzett magánszakvéleményben foglaltakra is figyelemmel az elsőfokú bíróságnak észlelnie kellett volna, hogy a közjegyzői okiratba foglalt öröklési szerződésen lévő és a perbeli végrendeleti aláírás összehasonlítása kiegészítésre szorul, amit fellebbezésében a költségek előlegezésének vállalásával indítványozott is.
- [13] A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és megállapította, hogy a perbeli végrendelet érvénytelen. Ennek perjogi következményeként megváltoztatta az illetékre és a perköltségre vonatkozó elsőfokú ítéleti rendelkezéseket, és az alperest a felperes által előlegezett szakértői díjból és ügyvédi költségekből álló perköltség megfizetésére kötelezte. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [14] A másodfokú bíróság a fellebbezésben foglaltakat alaposnak ítélte abban a tekintetben, hogy az elsőfokú eljárásban készítettett és kiegészített szakvélemény aggályos volt, mert - pontatlan kérdésfeltevést követően - a szakértő kiegészítő szakvéleményében a közjegyzői okiratba foglalt öröklési szerződés örökhagyó általi aláírását véleményezte, amely nem volt vitatott az eljárásban. Ezért a szakvélemény további kiegészítését rendelte el. A másodfokú eljárás során lefolytatott részbizonyítás során a szakértő - összevetve a nem vitatottan az örökhagyótól származó, az öröklési szerződésben lévő aláírást a perbeli végrendeleti aláírással - úgy foglalt állást, hogy a végrendeleten lévő aláírás nem az örökhagyótól származik. Rögzítette: A szakértő a kiegészített szakértői véleményében feltárta és összehasonlította a kérdéses

aláírásra és a mintára jellemző általános és különös sajátosságokat, a vezeték- és a keresztnév tizenhárom eltérő írássajátosságát, és ezek alapján az eltérések dominanciáját állapította meg. A szakértő a mintaaláírások írómozgás-sajátosságainak mennyiségi és minőségi értékelését követően, a korábbi szakvélemény alapjául szolgáló írásmintákra is figyelemmel kategórikusan foglalt állást arról, hogy a perbeli végrendeletet nem az örökhagyó írta alá. Az így kiegészített szakvéleményt a másodfokú bíróság aggálytalannak ítélte és ítélezése alapjául elfogadta. Rámutatott arra is, hogy az aláírás örökhagyótól származása szakkérdés, ezért a végrendeleti tanúk és az okiratszerkesztő ügyvéd vallomása nem teszi aggályossá, továbbá ezt a megállapítást támasztja alá a felperes által a pert megelőzően beszerzett magánszakvélemény is.

- [15] Mindezekre figyelemmel a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy az örökhagyó aláírása hiányában a végrendelet a Ptk. 629.§ (1) bekezdés a) pontjában írt alaki feltételeknek nem felel meg, ezért érvénytelen. Ez a megállapítás szükségtelenné tette a felperes további érveinek a vizsgálatát.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [16] A jogerős ítélettel szemben az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyezését és - tartalmilag - az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.
- [17] Hivatkozott arra, hogy a másodfokú bíróság megsértette az elsőfokú bíróságnak a Pp. 206.§ (1) bekezdésében biztosított, a bizonyítékok értékelésével és mérlegelésével kapcsolatos jogát. Álláspontja szerint, ha a másodfokú bíróságnak a bizonyítékokkal kapcsolatban kételyei merültek fel, akkor legfeljebb az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésének jogával élhetett volna, új szakértői bizonyítás elrendelésével.
- [18] Sérelmezte továbbá a jogerős ítélet perköltséggel kapcsolatos rendelkezését. Érvelése szerint a másodfokú bíróság az elsőfokú eljárásban számára engedélyezett teljes személyes költségmentességet figyelmen kívül hagyta, holott erre tekintettel kizárólag a felperes ügyvédi képviselőjével felmerült költségek megfizetésére kötelezhette volna.
- [19] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte. Kiemelte: A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság eljárási hibáját küszöbölte ki akkor, amikor a kirendelő végzés pontatlansága miatt nem releváns körülményre vezetett szakértői bizonyítás ismételt kiegészítését rendelte el. Az ennek eredményeként aggálytalanná vált szakértői véleményt a másodfokú bíróság helytállóan fogadta el ítélezése alapjául, figyelemmel arra is, hogy a végrendeleten lévő aláírás örökhagyótól való származása elsődlegesen szakkérdés. Ezért a jogerős határozat a jogszabályoknak megfelel, az ügy érdemi elbírálására kiható eljárási szabálysértés nem történt.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [20] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [21] A Pp. 270.§ (2) bekezdésének a Pp. 275.§ (3) és (4) bekezdéseinek együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja lehet anyagi jogi jogszabálysértés vagy eljárási szabálysértés, utóbbi azonban csak akkor, ha az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása van.
- [22] Az alperes felülvizsgálati kérelemében eljárásjogi szabálysértésre hivatkozott. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság jogerős ítélete meghozatalakor a Pp. 206.§ (1) bekezdését sértette meg.
- [23] Ezzel összefüggésben a Kúria rámutat a következőkre: A Pp. 206.§ (1) bekezdése a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvét rögzíti, összhangban a szabad bizonyítás eljárásjogi alapelveivel. E szabály lényege a felek tényállításainak összevetése az általuk rendelkezésre bocsátott bizonyítékokkal, azok egyenkénti és összességükben történő értékelése és mérlegelése, amelyre tipikusan az elsőfokú eljárásban kerül sor. Ennek az elemző, értékelő tevékenységnek az eredményeként adható válasz arra a kérdésre, hogy a megállapított tényállás összhangban áll-e a periratokkal, okszerű és helyes következtetéseken nyugszik-e. A Pp. e rendelkezése azonban nem zárja el a másodfokú bíróságot attól, hogy az érdemi döntés meghozatalához nélkülözhetetlen megalapozott tényállás érdekében a bizonyítási eljárást kiegészítse, indokolt esetben részbizonyítást folytasson le. Különösen indokolt ennek megtétele a perbelihez hasonló esetekben, amikor egy nyilvánvalóan téves bizonyítás (itt: az elsőfokú bíróság által pontatlanul elrendelt szakvélemény-kiegészítés) korrekciójáról van szó, amivel az elsőfokú eljárásban lefolytatott bizonyítás hibája és ezen keresztül a tényállás hiányossága küszöbölhető ki.
- [24] A másodfokú bíróság által - helyesen - lefolytatott részbizonyítást semmilyen jogszabályi rendelkezés nem tiltja, az nem ütközött az alperes által hivatkozott Pp. 206.§ (1) bekezdésébe, ellenkezőleg: a Pp. 2.§ (1) bekezdése szerinti, a perek ésszerű időn belül történő befejezését előíró alapelvének teljes mértékben megfelelő eljárás volt.
- [25] A Kúria hangsúlyozza: Az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014. (VI.30.) PK vélemény 3. pontja és az ahhoz fűzött indokolás szerint: A másodfokú eljárásban törekedni kell arra, hogy az elsőfokú eljárás megismétlésére csak valóban indokoltan, a terjedelmes bizonyítást igénylő vagy a per érdemi elbírálását új jogi alapokra helyező esetekben kerüljön sor. A másodfokú eljárásban is orvosolható hibák kiküszöbölése, kis terjedelmű, egyszerű, rövid idő alatt foganatosítható bizonyítás lefolytatása céljából a hatályon kívül helyezés általában nem indokolt.
- [26] A másodfokú bíróság jelen perbeli eljárása az említett elvárásoknak mindenben, maradéktalanul megfelelt.
- [27] A bizonyítékoknak a másodfokú bíróság általi értékelésével, a Pp.

206.§ (1) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatban a Kúria az alábbiakat emeli ki: Egy bizonyítandó ténynek a megállapításához - polgári eljárásjogunk szabad bizonyítási rendjéből [Pp. 3.§ (5) bek.] következően - bármilyen bizonyítási eszköz (tanú, szakértő, okirat stb.) felhasználható, összhangban a Pp. 166.§ (1) bekezdésében foglaltakkal. A bizonyítandó tény (tényállási elem) megállapítása a bizonyítási eszközökből nyert bizonyítékokból (a tanú vallomásából, a szakértő szakvéleményéből, az okirat tartalmából stb.), azok egyenkénti és összességükben történő értékelése, mérlegelése útján történik.

- [28] A Pp. nem állít fel sorrendiséget az egyes bizonyítékok, illetve azok „bizonyító ereje” között. Ezért az sem jelenthető ki, hogy egy aláírás adott személytől való származásának mint bizonyítandó ténynek a megállapítása „elsődlegesen” szakkérdés lenne, azaz a beszerzett szakértői vélemény egyfajta elsőbbséget élvezne más bizonyítékokkal - így például tanúvallomásokkal - szemben. Ehhez képest helyesen: a rendelkezésre álló egyes bizonyítékoknak a fentebb már kifejtettek szerinti egyenkénti és összességükben történő értékelésével, azokból a logika szabályainak megfelelően, okszerűen levont következtetésekkel állapítható meg a bizonyítandó tény, tényállási elem.
- [29] A perbeli esetben a másodfokú bíróság a kiegészített szakvélemény megállapításait fogadta el az elsőfokú eljárásban kihallgatott tanúk vallomásaival szemben.
- [30] A tanúvallomásokat illetően a Kúria rámutat: A perbeli végrendelet örökhagyó általi aláírását tanúként az okiratot készítő dr. H. P. ügyvéd, és a két végrendeleti tanú: H. E. és H. E.-né tanúsíthatták, figyelemmel arra, hogy a további tanúk közül ifj. P. L. és id. P. L. saját nyilatkozataik szerint nem voltak jelen az aláírásnál (6. sorszámú jegyzőkönyv 3-4. oldalai), dr. R. F. és dr. B. L. háziorvosokat pedig más tényre (az örökhagyó egészségi állapotára) hallgatták ki tanúként (21. sorszámú jegyzőkönyv 2-3. oldalai).
- [31] Az aláírás körülményeire bejelentett mindhárom tanút kihallgatta az elsőfokú bíróság. Dr. H. P. - vallomása lényegét tekintve - csak a perbeli végrendeletnek a saját békéscsabai irodájában történt elkészítéséről és az általa ott történt aláírásáról, e mellett az általa folytatott, az aláírással kapcsolatos kettős ügyvédi gyakorlatról tett említést; míg a perbeli végrendelet örökhagyó általi aláírását illetően annak tényéről, helyéről (a konyhában) és az emlékezete szerint késő délutáni időpontjáról nyilatkozott (3. sorszámú jegyzőkönyv 3- 4. oldalai). Tanúvallomását a másik két tanú vallomását hallva pontosította úgy: lehetséges, hogy ő is az örökhagyó lakásán írta alá a végrendeletet (3. sorszámú jegyzőkönyv 7. oldal). H. E.-né vallomása szerint előtte, házastársa a másik végrendeleti tanú és az ügyvéd előtt írta alá az örökhagyó a végrendeletet, azt követően ők ketten, majd az ügyvéd. Vallomása szerint mindez a konyhában, késő délután történt (3. sorszámú jegyzőkönyv 4-5. oldalai). H. E. vallomása szerint (3. sorszámú

jegyzőkönyv 6-7. oldalai) is az ő, házastársa, a másik végrendeleti tanú és az ügyvéd jelenlétében írta alá az örökhagyó a végrendeletet, majd ők ketten, végül az ügyvéd. Az aláírás időpontját illetően a késő délutáni órákat jelölte meg, a helyszínről nem nyilatkozott. Említette, hogy a végrendeletet az aláírás előtt az ügyvéd felolvasta.

- [32] A három tanúvallomás egyenkénti és azok összevetésével történt értékelése alapján az állapítható meg, hogy a bizonyítandó tény (az örökhagyó általi aláírás) tekintetében azok tartalma összességében sem éri el ítéleti bizonyossághoz, a bíróság meggyőződésének kialakításához szükséges bizonyító erőt. A Kúria kiemeli: Az ilyen típusú bizonyításnál a vallomások bizonyító erejét a tanúk egymástól független nyilatkozatainak részletekbe menő egyezése válthatja ki. Ehhez képest a perbeli tanúvallomások egyfelől általános körülményekre (helyszín, időpont) vonatkoztak, másfelől csak részben fedték egymást (H. E. a helyszínről mint lényeges körülményről nem is tett említést, az ügyvéd általi előzetes felolvasást pedig kizárólag ő említette), részben pedig egymásnak ellentmondóak voltak (az ügyvéd általi aláírás helyszíne). Figyelembe véve azt is, hogy a tanúk közül ketten házastársak voltak, vallomásaik egyező részei sem tekinthetők aggálytalannak.
- [33] Ezzel szemben a másodfokú bíróság által helytállóan a szakvéleménye kiegészítésére felkért írásszakértő részletekbe menően elemezte a perbeli végrendeleten és az öröklési szerződéssel kibővített írásmintákon lévő aláírásokat. A kiegészített szakvélemény az egyező és eltérő írásmozgás-sajátosságokat, a vezeté- és keresztnév kapcsán talált jellemzőket és mindezek alapján logikus, meggyőző, önellentmondástól mentes megállapításokat és következtetéseket tartalmaz.
- [34] Mindezekre is tekintettel, az összes bizonyíték figyelembe vétele mellett a másodfokú bíróság a per főtárgyáról a Pp. 206.§ (1) bekezdésének megsértése nélkül, érdemben helyesen döntött, ezért a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275.§ (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.
- [35] Az alperesnek a perköltséggel kapcsolatos felülvizsgálati érvelése téves, minden jogszabályi alapot nélkülöz. Az alperes személyes költségmentességben részesült. A Pp. 86.§ (3) bekezdése értelmében azonban a költségmentesség nem érinti az ellenfél javára megítélt perköltségek megtérítésének kötelezettségét. Ez a rendelkezés a Pp. 84.§ (1) bekezdés b) pontjában foglalt - „[h]a e törvény másként nem rendelkezik” - kivétel szerinti eltérő rendelkezés, amelyből következően az alperes nemcsak a felperes ügyvédi képviseletével összefüggésben felmerült költségeket, hanem a felperes által az eljárás során előlegezett egyéb költségeket is köteles megfizetni. A felperes az elsőfokú eljárásban 46.000 forint adatszolgáltatási díjat (20. sorszám), 60.000 forint szakértői díjat (30. sorszám), a másodfokú eljárásban további 50.000 forint szakértői díjat (Pf. 4. sorszám) előlegezett. Ezek összege 156.000 forint, amelyhez az első- és másodfokú eljárásban felmerült ügyvédi munkadíjat

hozzászámítva adódott a másodfokú bíróság által az alperesre hárított összesen 372.800 forint perköltség, figyelemmel a pertárgyértékre is. Ennek megfizetésére a Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján köteles az alperes. A jogerős ítélet tehát a perköltségviselés tekintetében is a törvénynek megfelelő rendelkezést tartalmaz.

Záró rész

- [36] A felülvizsgálati kérelem aaptalannak bizonyult, ezért a Kúria a Pp. 270.§ (1) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján kötelezte az alperest az ún. a felülvizsgálati pertárgyértékhez igazodó, a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3.§ (5) bekezdése szerinti összegű felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére.
- [37] A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt 102.000 forint felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (1) bekezdése és 14.§-a alapján az állam viseli.
- [38] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 271.§ (1) bekezdés e) pontja zárja ki.
- [39] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2016. május 18.

. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Cseh Attila s.k. előadó
bíró, Dr. Kiss Gábor s.k. bíró